

Винославська Олена

Кононець Марія

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Винославська Олена, Кононець Марія. Економічна безпека особистості в умовах пандемії COVID-19.

Вступ. Економічна безпека особистості являє собою комплексне явище, що складається з безлічі компонентів. В умовах пандемії COVID-19 важливо виявити і проаналізувати, які з цих компонентів містять у собі основні загрози, що потребують першочергового захисту особистості.

Мета дослідження. На основі аналізу наукових психологічних, економічних, соціологічних, політичних джерел, присвячених дослідженню економічної безпеки особистості, уточнити її зміст і параметри, висвітлити основні загрози в умовах пандемії COVID-19.

Результати дослідження. Статтю присвячено аналізу поняття «економічна безпека особистості», що розглядається як стан її економічної свідомості, в якому суб'єкт має сприймати існуючу якість життя як адекватну й надійну. Актуальність дослідження підкріплюється переліком сучасних публікацій з проблеми негативного впливу пандемії COVID-19 на економічну безпеку особистості. У статті проаналізовано зміст, цільову функцію та структуру економічної безпеки особистості. Висвітлено сутність категорій «виклик», «небезпека», «загроза», «ризик», особливості співвідношення між ними. Розкрито загрози економічній безпеці особистості в умовах пандемії COVID-19 та можливі напрями захисту від цих загроз.

Висновки. Представлена у статті інформація може бути корисною при дослідженні психологічних наслідків впливу загроз економічній безпеці особистості, спричинених пандемією коронавірусу COVID-19.

Ключові слова: особиста безпека, економічна безпека особистості, виклик, небезпека, загроза, ризик, індикатори економічної безпеки особистості.

Винославская Елена, Кононец Мария. Экономическая безопасность личности в условиях пандемии COVID-19.

Введение. Экономическая безопасность личности представляет собой комплексное явление, состоящее из множества компонентов. В условиях пандемии COVID-19 важно выявить и проанализировать, какие из этих компонентов содержат в себе основные угрозы, требующие первоочередной защиты личности.

Цель исследования. На основе анализа научных психологических, экономических, социологических, политических источников, посвященных исследованию экономической безопасности личности, уточнить ее содержание и параметры, осветить основные угрозы в условиях пандемии COVID-19.

Результаты исследования. Статья посвящена анализу понятия «экономическая безопасность личности», рассматриваемому как состояние ее экономического сознания, в котором субъект должен воспринимать существующее качество жизни как адекватное и надежное. Актуальность исследования подтверждена перечнем современных публикаций по проблеме отрицательного влияния пандемии COVID-19 на экономическую безопасность личности. В статье проанализированы содержание, целевая функция и структура экономической безопасности личности. Раскрыта сущность категорий «вызов», «опасность», «угроза», «риск», особенности соотношения между ними. Показаны угрозы экономической безопасности личности в условиях пандемии и основные направления защиты от этих угроз.

Выводы. Представленная в статье информация может быть полезной при исследовании психологических последствий влияния угроз экономической безопасности личности, вызванных пандемией коронавируса COVID-19.

Ключевые слова: безопасность личности, экономическая безопасность личности, вызов, опасность, угроза, риск, индикаторы экономической безопасности личности.

Вступ. Коронавірус COVID-19 стрімко увірвався в наше життя, руйнуючи на своєму шляху всі його усталені стереотипи – турботи щодо здоров'я, режиму роботи, очікуваного прибутку, комунікацій, пересування у просторі, відпочинку, подорожей тощо. На початку пандемії система захисту населення Планети від нової загрози показала свою неготовність, а в багатьох країнах ще й неспроможність, зокрема через економічні обмеження, подолати COVID-19 у короткі терміни, оскільки оцінювання і прийняття пов'язаних з ним ризиків потребувало певного часу для проведення епідеміологічних досліджень і розробки нових стратегій боротьби з розповсюдженням коронавірусної інфекції та швидкими темпами зростання захворюваності на цю недугу. Виникла необхідність нової розстановки пріоритетів й акцентів в існуючих системах безпеки всіх країн.

При цьому економічна безпека, як провідний чинник особистої безпеки, в умовах пандемії набуває нового пріоритетного значення, оскільки без розвиненої економічної бази неможливо забезпечити всі необхідні заходи щодо подолання коронавірусу COVID-19.

Негативний вплив на особистість через коронавірусні обмеження, у тому числі їх постійне змінювання для різних груп населення, не міг не привернути увагу українських соціологів (Найбільші страхи українців під час епідемії, 2020); УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді), 2020; Світ майже рік з пандемією: як думка українців відрізняється від жителів інших країн щодо вакцинування, оцінки дій урядів, обмежень і загроз, 2021 та ін.), політологів (Гарань, 2020; Кулик, 2020 та ін.), економістів (Маслій, & Котелевець, 2021; Ставицький, 2020 та ін.), психологів (Ішук, 2020; Максименко, Карамушка, & Креденцер, 2020; Слюсаревський, 2020 та ін.), які протягом 2020-2021 рр. надавали допомогу населенню і досліджували проблеми безпеки людини в умовах пандемії COVID-19 як на рівні особистості, так і на рівні окремих груп населення.

Водночас через стрімкий розвиток пандемії, що певною мірою зумовив звернення вчених до зазначеної проблематики, системні дослідження змісту й структури економічної безпеки особистості як багатобічного явища, а також аналіз співвідношення пов'язаних з нею категорій проведені не були. Теоретичному вивченню саме цих питань і присвячено дану статтю.

Мета дослідження. На основі аналізу наукових психологічних, економічних, соціологічних, політичних джерел, присвячених дослідженню економічної безпеки особистості, уточнити її зміст і параметри, висвітлити основні загрози в умовах пандемії COVID-19.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати зміст поняття «економічна безпека особистості» й визначити її цільову функцію, структуру, основні параметри.
2. Висвітлити сутність категорій «виклик», «небезпека», «загроза», «ризик», уточнити співвідношення між ними.
3. Проаналізувати загрози економічній безпеці особистості в умовах пандемії COVID-19 та можливі напрями захисту від цих загроз.

Результати дослідження та їх обговорення. *Економічна безпека особистості* – це такий стан її економічної свідомості, в якому суб'єкт сприймає існуючу якість життя як адекватну й надійну, оскільки вона створює реальні можливості для задоволення його економічних потреб тепер і є підставою для впевненості в майбутньому (Дебердеева, Пожарская, & Васякин, 2016; Ложкін, & Спасенніков, 2006). При цьому під *якістю життя* розуміють узагальнену якість відповідності всіх елементів та процесів життя потребам, цінностям та цілям носія життя (індивіда чи певної спільності людей), що виявляються в його переживаннях, оцінках, поведінці та станах (Проблемы экономической психологии, 2004). *Об'єктом* економічної безпеки особистості є економічне становище людини. *Суб'єктом* економічної безпеки особистості є сама людина, яка прагне реалізувати власні економічні інтереси. Головною *метою* економічної

безпеки є стабільне економічне становище тепер і високий потенціал у майбутньому (Ложкін, & Спасенніков, 2006; Барановський, 2015).

Економічна безпека особистості, по-перше, соціально обумовлена й детермінована інститутами соціально-економічної системи, що відтворює суспільні й особисті потреби й інтереси. По-друге, економічна безпека особистості становить певну єдність протилежностей з безпекою держави. Особистість є носієм певних соціальних очікувань щодо створення державою умов для реалізації життєвих інтересів і нейтралізації загроз безпеці особистості, і тому стає не тільки стратегічним орієнтиром економічного розвитку, але й необхідною його умовою, а також чинником економічної безпеки держави (Степичева, Чернова, & Котельникова, 2015).

У найбільш загальному вигляді *економічна безпека особистості* являє собою стан, за якого повною мірою забезпечені всі необхідні умови захисту життєвих інтересів людини за умови реалізації системи соціальної захищеності й соціального розвитку особистості.

Безпека особистості як захищеність людини на рівні її особистих потреб і інтересів являє собою багатобічне явище. Людина (особистість), будучи сама об'єктом і суб'єктом, системою безпеки, є присутньою в усіх інших системах безпеки, відіграючи при цьому базову системоутворюючу роль. Особистість знаходиться у фокусі майже всіх небезпек, тому що саме вона страждає від будь-яких деструктивних соціально-політичних, етнічних, технічних і екологічних подій (Гарань, 2020; Іщук, 2020; Світ майже рік з пандемією: ..., 2021 та ін.).

Звідси впливає поняття «особиста безпека», тобто захищеність людини від чинників небезпеки на рівні її особистих інтересів і потреб. Особистість як біосоціальна система виступає водночас в ролі людини як члена суспільства і людини як живого організму, що існує в обмежених параметрах навколишнього середовища. Через це особистість потребує захисту не тільки від процесів, що протікають у сучасному суспільстві, але й від негативних явищ природи.

У першому випадку мова йде про правову безпеку особистості, тобто захищеність людини-громадянина системою загальнообов'язкових норм й правовою діяльністю держави щодо матеріальної й побутової безпеки, які охороняються традиціями суспільства. Матеріальна безпека людини, захищеність належної їй власності, майнових, трудових і господарських відносин мають повною мірою забезпечуватися державою й суспільством.

У другому випадку особиста безпека забезпечується за класом параметрів середовища перебування особистості (за формою руху енергії): фізичної, хімічної, біологічної, радіаційної й ін., а також за характером впливу: а) *соматична* безпека або захищеність тіла від травм, ран та інших поразок; б) *психологічна* безпека – захищеність психіки, тобто нормальної діяльності мозкових чинників мислення, нервової системи; в) *духовна* безпека – захищеність свідомості, морального стану, волі й здатності до дії; г) *фізіологічна* – захищеність фізіологічних систем організму, що підтримують його життя й працездатність; д) *енергетична* – захищеність від охолодження організму, голодної смерті або втрати працездатності від виснаження (Экономическая безопасность, 2016). Методологічно важливо враховувати, що людина як живий організм або особистість може припинити існування від будь-якого впливу, інтенсивність і час дії якого перевищить межу витривалості. В умовах пандемії COVID-19 необхідність посилення захисту особистості по цій групі параметрів стає очевидною.

Серед чинників, що характеризують особисту безпеку, економічний чинник є провідним. Це пояснюється тим, що без розвиненої економічної бази неможливо забезпечити всі життєво важливі інтереси людини як сукупність потреб, задоволення яких надійно забезпечує існування й можливість прогресивного розвитку громадян, суспільства й держави (Степичева, Чернова, & Котельникова, 2015: 25). Наприклад, після початку виробництва проти коронавірусних вакцин між заможними країнами відбувається жорстка конкуренція щодо першочергового її отримання для вакцинації своїх громадян.

Зазначимо, що держава забезпечує безпеку особистості на основі реалізації її прав і свобод відповідно до діючого законодавства. Серед цих прав і свобод для нормального функціонування особистості, її можливості брати участь в усіх економічних процесах є такі: 1. Економічні права й свободи: право приватної власності; свобода підприємницької діяльності; свобода праці. 2. Соціальні права й свободи: право на соціальне забезпечення; право на освіту; право на житло; право на вільне розпорядження своїми здібностями; право на охорону здоров'я й материнство (Сульженко, 2011). Проте у реальній дійсності державі не завжди вдається захистити права й свободи, створити такі умови, щоб особистість розкрила свої потенційні можливості, стала корисною й потрібною. Зокрема, на даному етапі розвитку держави на перший план виступають загрози безпеці життя і здоров'ю громадян через стрімке поширення коронавірусу.

Поняття «економічна безпека» виконує функцію нормування станів захищеності людини як біосоціальної системи від економічних чинників небезпеки на рівні її особистих інтересів і потреб.

Економічна безпека як категорія належного визначає в соціально значущих оцінках рівні захищеності людини з позицій сьогодення й майбутнього, відображаючи, з одного боку, перспективну реальність розвитку біосоціальної системи особистості, а, з іншого боку, її структурно-функціональну цілісність, що дозволяє оцінювати економічну безпеку особистості на основі ціннісного (аксіологічного) критерію.

Застосування ціннісного критерію до аналізу стану економічної безпеки особистості здійснюється за рівнями (за критеріями поганого, доброго й найкращого), тоді як квантифікація загроз економічній безпеці як критичних ризиків здійснюється за критеріями корисних, нейтральних або шкідливих для особистості, а також визначення порогових значень, за межами яких руйнується соціальна й навіть біологічна субстанція особистості.

Це дозволяє визначити цільову функцію економічної безпеки особистості як забезпечення відносно сталого, динамічного розвитку особистості, яка здатна зберігати свою структурно-функціональну цілісність за допомогою нівелювання внутрішніх і зовнішніх загроз.

Дослідження поняття *економічної безпеки особистості*, шляхів, методів, способів й інструментів забезпечення її необхідного і достатнього рівня включає аналіз її теоретичного підґрунтя, зокрема сутності категорій «виклик», «небезпека», «загроза» і «ризик».

Проведений І.О. Сушковою (2018) аналіз нормативних правових актів, документів стратегічного планування, а також великого обсягу наукових публікацій з проблеми економічної безпеки особистості дозволив їй запропонувати певну послідовність досліджуваних понять:

Виклик → Небезпека → Загроза → Ризик

Водночас слід враховувати, що кожне з цих понять описує конкретні явища, процеси й дії, і тому для розуміння їхньої суті необхідно їх проаналізувати у взаємозв'язку із суб'єктами й об'єктами системи економічної безпеки, поза якими ці поняття втрачають свій сенс. Для цього необхідно виділити основні ознаки, що притаманні кожній з цих категорій.

Виклик являє собою сукупність певних обставин, які не обов'язково мають конкретно загрозливий характер, але передбачають обов'язкове реагування на їхнє виникнення. Категорія «виклик», по суті, являє собою початкову стадію формування загрози (Сушкова, 2018: 12). Виклик слід визначати як певну сукупність явищ і процесів, які в конкретний момент часу не чинять вплив на рівень забезпечення економічної безпеки особистості, проте у разі відсутності реакції на їхнє виникнення, забезпечення високого рівня її економічної безпеки в наступні періоди стає досить проблематичним. Отже, можна стверджувати, що категорія «виклик» є первинною складовою взаємозалежності «небезпека» – «безпека».

Небезпека являє собою сукупність суб'єктивних і об'єктивних негативних чинників, що усвідомлюються особистістю, але не мають критичної ймовірності щодо заподіяння шкоди (Сушкова, 2018: 12). Небезпека повинна розглядатися як об'єктивно існуюча можливість здійснення негативного впливу, результатом якого буде зниження рівня економічної безпеки людини. Зазначимо, що основною визначальною характеристикою категорії «небезпека» є її потенційний характер, тобто при настанні «загрози» небезпека перетворюється на загрозу і зникає як така.

Загроза економічній безпеці особистості є найбільш конкретною і безпосередньою формою небезпеки в економічній сфері. Загроза являє собою сукупність негативних умов і чинників, що формують можливість зниження рівня економічної безпеки особистості й створюють небезпеку для її життєво важливих інтересів. Йдеться про існування можливості завдати окремій людині економічну шкоду, змінити поведінку людини супротив її бажання.

Ризик розглядають як можливість нанесення шкоди економічній системі в зв'язку з реалізацією загрози економічній безпеці. Ризик передбачає наявність певних обмежень в процесі здійснення можливих дій, пов'язаних з тим, що неможливо заздалегідь з високою вірогідністю визначити, якою мірою позначаться ті або інші дії на рівень економічної безпеки особистості. Водночас слід зазначити, що існує відмінність між побутовим і науковим розумінням визначення категорії «ризик». Зокрема, у великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «ризик» трактується як «усвідомлена можливість небезпеки, можливість збитків або неуспіху в якійсь справі» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2007: 679). У сучасному економічному словнику поняття «ризик» визначається як «небезпека формування непередбачених втрат очікуваного прибутку ...» (Райзберг, Лозовский & Стародубцева, 2004: 339).

З метою з'ясування співвідношення категорій «виклик», «небезпека», «загроза» і «ризик» були виділені *загальні ознаки* для всіх категорій і *особливі ознаки* для кожної з них.

Очевидно, що *загальною ознакою* для розглянутих категорій є *збиток*, а точніше – здатність і можливість нанесення збитку як усій національній економічній системі, так і її суб'єктам. Тобто об'єднуючою (загальною) ознакою для категорій «виклик», «небезпека», «загроза» і «ризик» є негативні наслідки у вигляді збитку.

Щодо *особливих ознак* цих категорій, то їх слід розглядати з декількох позицій, а саме: з позиції впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників; з позиції конкретної адресності впливу як на суб'єкт, так і на об'єкт економічної безпеки; з позиції реальності нанесення збитку (не тільки в матеріальному сенсі, але й у сенсі втрати здоров'я, гальмування особистісного розвитку, неможливості розкриття потенційних можливостей).

Далі розглянемо відмінності у визначенні категорії «ризик» від інших категорій. У першу чергу, категорія «ризик», на відміну від інших категорій, є характеристикою можливості уникнути збитків або мінімізувати їх. Необхідно розуміти, що суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки для цілей нейтралізації або мінімізації наслідків впливу певного негативного чинника (загрози) йде на «ризик», сподіваючись підвищити рівень безпеки порівняно з існуючим. А «небезпека» характеризує виключно потенційну можливість нанесення збитку.

Окрім того, категорії «виклик», «небезпека» і «загроза» пов'язані з впливом зовнішніх чинників, а категорія «ризик» пов'язана з можливістю нанесення збитку, який виникає як результат дій особистості як суб'єкта системи забезпечення фінансової безпеки. При цьому сам суб'єкт самостійно регулює свої дії, отже, знижує або підвищує ступінь збитку.

Необхідно зазначити, що невід'ємною частиною системи визначення рівня економічної безпеки є аналіз і оцінювання «викликів», «небезпек», «загроз», а оцінювання і прийняття «ризиків» виступають основою для стратегічного планування. Категорію «ризик» складно застосовувати для характеристики явищ і процесів, що відбуваються в

сфері економічної безпеки, але вона може ефективно застосовуватися з метою характеристики суб'єкта забезпечення економічної безпеки.

Отже, сутність категорій «виклик», «небезпека», «загроза» і «ризик» слід розглядати як складові частини в теорії і практиці забезпечення ефективного функціонування системи економічної безпеки особистості. Водночас важливо підкреслити, що:

- виклики і загрози виникають як результат впливу зовнішніх і внутрішніх чинників;

- загрози формуються як результат впливу викликів і небезпек;

- ризики приймаються як спосіб нейтралізації або зниження наслідків загроз.

Вище зазначалося, що загрози є найбільш конкретними і безпосередніми формами небезпеки в економічній сфері, які являють собою сукупність негативних умов і чинників, що формують можливість зниження рівня економічної безпеки особистості.

Загрози економічній безпеці особистості, насамперед, криються в економічному середовищі. Характерними загрозами є: посилення соціальної й майнової диференціації населення; нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів, що породжує соціальну напруженість серед різних груп населення; бідність і злиденність; низький рівень зайнятості; безробіття серед економічно активного населення; криміналізація економічних відносин.

Стан економічної безпеки оцінюється за допомогою *індикаторів* – системи показників, що відображають основні проблемні місця розвитку економіки в різних сферах. Індикатори економічної безпеки повинні у кількісній формі відображати загрози економічній безпеці; мати високу чутливість і мінливість; виконувати функції індикаторів, взаємодіючи між собою досить глибокою мірою (Бондарук, Т., & Бондарук, І., 2013).

Для побудови системи економічної безпеки особистості остання властивість є найважливішою. Взаємодія індикаторів існує завжди, але тільки за певних умов наростання небезпеки вона виходить за встановлені межі, набуває екстремального характеру і стає очевидною. Накопичення інформації про кількісні параметри такої взаємодії є необхідним для визначення соціально-економічних наслідків прийнятих макроекономічних рішень, а також оцінювання значущості загроз економічній безпеці особистості.

До основних індикаторів загроз економічній безпеці особистості відносять:

- нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів, що породжує соціальну напруженість серед різних груп населення;

- низький рівень ВВП (валового внутрішнього продукту) на душу населення;

- рівень мінімального розміру заробітної плати по різних галузях народного господарства, особливо в соціальній сфері;

- розрив у доходах населення. Особливо показовим він є для Києва порівняно із провінційними регіонами;

- диференціація доходів 10 % найбагатших до 10 % найбідніших не повинна перевищувати 7,8 рази, а в Україні доходить до 40 разів (Нерівність доходів по-українськи, 2019);

- рівень офіційно зареєстрованого безробіття складає майже 10 % (В Україні зростає безробіття, 2020);

- середня тривалість життя населення України, за даними статистики, не перевищує 72 роки (Круглий стіл Верховної Ради на тему: «Перемогти смерть: ключові чинники, що впливають на тривалість життя українців», 2019);

- рівень злочинності на 1000 осіб перевищує 1 %-й бар'єр (Бесчастний, 2017);

З метою нейтралізації економічних загроз особистості держава повинна розробляти систему поглядів щодо цього і мати концептуальну модель, яка на практиці реально слугувала б нормальному функціонуванню особистості.

В 1978 р. ООН була розроблена Система показників рівня життя, що включає 12 груп показників. Разом з тим виникла потреба в побудові єдиного інтегрального

показника рівня життя, що поєднує різні аспекти соціально-економічного розвитку. Для виміру суспільного розвитку країн були запропоновані синтетичні індекси «якості життя» населення, що включають демографічні, соціально-економічні й культурні компоненти.

Іншим інтегральним показником, що використовується для міжнародних і регіональних порівнянь, є індекс людського розвитку (англ. The Human Development Index – HDI), запропонований як основний показник, за яким ранжують країни світового співтовариства і визначають рейтинг кожної країни. Цей індекс визначається ООН, починаючи з 1990 р. Він являє собою середню арифметичну трьох індексів: довголіття, освіченості, доходу (Індекс людського розвитку, 2020).

До того ж, у межах ООН і Ради Європи широко використовуються й інші індекси якості життя, наприклад:

а) індекс інтелектуального потенціалу суспільства відображає рівні освіти населення й стан науки в країні;

б) людський капітал на душу населення відображає рівень витрат держави, фірм і громадян на освіту, охорону здоров'я й інші соціальні сфери на душу населення. Чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим вищий рівень людського капіталу і його частка в структурі всього капіталу;

в) коефіцієнт життєздатності населення, що характеризує можливості збереження генофонду, інтелектуального розвитку населення в умовах проведення конкретної соціально-економічної політики. Цей показник вимірюється за п'ятибальною шкалою. Бал, нижчий за 1.5, означає кризовий стан, падіння якості життя населення до межі, за якою починається вимирання населення.

Окрім інтегральних показників у світовій практиці існують показники, що характеризують окремі сторони якості життя. До них належать: економічна активність населення; соціально-демографічні показники; розвиток соціальної сфери; соціальна напруженість; екологічні показники (Гукалова, 2009).

Забезпечення безпеки за цими показниками на всіх рівнях управління досягається системою заходів економічного, організаційного й іншого характеру, яка має бути адекватною виникаючим загрозам. За таких умов управлінські рішення на національному рівні приймаються на основі порогових значень системи певних показників, за якими визначається загальна оцінка рівня безпеки. Але в умовах невизначеності цей процес значно ускладнюється. Як зазначає В. Кулик (2020), в умовах пандемії держави усього світу зіткнулися зі складною дилемою: спрямувати всі зусилля на захист здоров'я своїх громадян чи поєднувати боротьбу проти поширення вірусу з підтримкою економіки.

У цьому зв'язку важливо виділити провідні компоненти економічної безпеки особистості. О.О. Степичева, В.В. Чернова, & М.О. Котельникова, (2015) провели аналіз структури економічної безпеки особистості, в результаті якого основними її компонентами були визначені такі: 1) економічна безпека особистості щодо забезпеченості продовольством; 2) економічна безпека особистості щодо забезпеченості житлом і комфортності проживання в ньому; 3) економічна безпека особистості в процесі відтворення населення; 4) економічна безпека особистості в сфері правопорушень; 5) економічна безпека особистості в сфері охорони здоров'я; 6) економічна безпека особистості в екологічній сфері; 7) економічна безпека особистості в сфері трудових відносин; 8) економічна безпека особистості в сфері диференціації доходів і фінансової безпеки; 9) економічна безпека особистості в сфері інформаційної забезпеченості; 10) економічна безпека особистості в сфері культури й освіти.

Відповідно до названих компонентів цією групою вчених були визначені провідні загрози економічній безпеці особистості.

Економічна безпека особистості в забезпеченні продовольством передбачає захист особистості від загрози невідповідності фактичного й нормативного споживання по основних продуктах харчування, а також загрози голоду (економічної недоступності продовольства).

Економічна безпека особистості в забезпеченості житлом і комфортністю проживання в ньому передбачає захист особистості від загрози недоступності житла і загрози збільшення частки старого житла.

Економічна безпека особистості в процесі відтворення населення передбачає захист особистості від загрози зниження чисельності населення; загрози збільшення частки непродуктивного населення в загальній структурі населення; загрози росту числа розлучень; загрози збільшення кількості абортів; загрози алкоголізму населення.

Економічна безпека особистості в сфері правопорушень передбачає захист особистості від загрози масового поширення злочинності.

Економічна безпека особистості в сфері охорони здоров'я передбачає захист особистості від загрози скорочення чисельності й зниження рівня кваліфікації лікарів; загрози росту захворюваності населення.

Економічна безпека особистості в екологічній сфері передбачає захист особистості від загрози забруднення повітря шкідливими викидами в атмосферу.

Економічна безпека особистості в сфері трудових відносин передбачає захист особистості від загрози скорочення числа економічно активного населення й загрози поширення безробіття.

Економічна безпека особистості в сфері диференціації доходів і фінансової безпеки передбачає захист особистості від таких загроз: загрози скорочення валового внутрішнього продукту; загрози посилення диференціації суспільства по доходах; загрози бідності населення; загрози кредитної залежності населення.

Економічна безпека особистості в сфері культури й освіти передбачає захист особистості від загрози зниження доступності освіти, а також загрози зниження доступності культурних благ населенню.

Економічна безпека особистості в сфері інформаційної забезпеченості передбачає захист особистості від загрози «інформаційного голоду» населення; загрози отримання недостовірної інформації; загрози маніпулятивного впливу з боку ЗМІ; кіберзлочинності.

Проведення політики держави щодо виділених вище компонентів економічної безпеки особистості має бути пов'язане з нівелюванням загроз, властивих кожному з них. В умовах пандемії COVID-19 основними загрозами економічній безпеці особистості, що потребують її першочергового захисту державою, слід вважати загрозу збільшення захворюваності населення; загрозу скорочення чисельності лікарів; загрозу поширення безробіття; загрозу бідності населення; загрозу отримання недостовірної інформації щодо пандемії; загрозу зниження доступності освіти; загрозу зниження доступності культурних благ населенню.

Для визначення міри відчуття особистістю своєї економічної безпеки в економічній психології застосовують спеціальні *критерії економічної безпеки особистості*, причому основними з них є такі: а) критерій задоволеності особистості якістю життя та впевненість у майбутньому; б) критерій стійкості особистості до інформаційних, економічних і політичних впливів; в) критерій захисту базових цінностей та інтересів, джерел духовного і матеріального добробуту особистості; г) критерій задоволеності людини станом власної економічної безпеки. (Ложкін, & Спасенніков, 2006: 86). На жаль, результати нещодавно проведених в Україні досліджень вказують на неспроможність дотримуватися таких критеріїв в умовах пандемії COVID-19. Зокрема, українців непокоять зараження коронавірусом, неотримання у разі потреби належної медичної допомоги, фінансові проблеми, втрата роботи (Вірус чи криза. Чого більше бояться українці, 2020), невизначеність і невпевненість різних соціальних груп у власному економічному майбутньому (Слюсаревський, 2020; Ішук, 2020), унеможливлення прибуткової діяльності ряду бізнесових структур та припинення їхнього функціонування загалом (Маслій, 2020).

Такі результати підтверджують, що економічна безпека особистості може бути забезпечена лише за наявності стійкої системи економічної безпеки, що припускає формування ефективної соціально-економічної політики, покликаної зміцнити виробничі відносини, змінити політику в галузі праці й зайнятості, вдосконалити систему охорони

здоров'я і соціального захисту України. Важливим внеском у цей процес будуть дослідження в галузі економічної психології за напрямками, запропонованими С.Д. Максименком, Л.М. Карамушкою, & О.В. Креденцер (2020: 12). Комплексна реалізація даних напрямів дозволить забезпечити прийнятний рівень економічної безпеки особистості в Україні.

Зазначимо, що через рік від початку в Україні пандемії коронавірусу COVID-19, зважаючи на високий рівень захворюваності населення і зниження ряду показників економічного розвитку, 10 березня 2021 року Уряд схвалив Проєкт Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, реалізація якої покликана сприяти підвищенню ефективності державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки (Проєкт Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, 2021). Сподіваємося, що прийняття цієї стратегії сприятиме посиленню захисту громадян України від більшості названих у статті загроз економічній безпеці особистості.

Висновки. 1. Економічна безпека особистості – це стан, за якого повною мірою забезпечені всі необхідні умови захисту життєвих потреб й інтересів людини за умови її соціальної захищеності. Її цільова функція полягає у забезпеченні відносно сталого, динамічного розвитку особистості, що здатна зберігати свою структурно-функціональну цілісність за допомогою нівелювання внутрішніх і зовнішніх загроз. Основними параметрами економічної безпеки особистості є правовий, матеріальний, соматичний, психологічний, духовний, фізіологічний, енергетичний.

2. Категорії «виклик», «небезпека», «загроза» і «ризик» слід розглядати як складові частини в теорії і практиці забезпечення ефективного функціонування системи економічної безпеки особистості. Водночас виклики і загрози виникають як результат впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, загрози формуються як результат впливу викликів і небезпек, ризики приймаються як спосіб нейтралізації або зниження наслідків загроз.

3. Основними загрозами економічній безпеці особистості, від яких в умовах пандемії COVID-19 вона потребує першочергового захисту державою, слід вважати збільшення захворюваності населення, скорочення чисельності лікарів, поширення безробіття, бідності населення, отримання недостовірної інформації щодо пандемії, зниження доступності освіти, зниження доступності культурних благ населенню.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні емпіричного дослідження психологічних наслідків впливу на особистість загроз її економічній безпеці, спричинених пандемією коронавірусу COVID-19.

Література

1. Барановський О.І. (2015). Сутність економічної безпеки. *Współpraca Europejska*, 2(2) / *European Cooperation*, 2(2), 59–76.
2. Бесчастний, В. (2017). Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. *Підприємство, господарство і право*, 1, 207–213.
3. Бондарук Т.Г., & Бондарук І.С. (2013). Методичні основи визначення стану економічної безпеки пенсійного забезпечення. *Економіка України*, 10(623), 81–96.
4. В Україні зростає безробіття (2020). *Слово і діло: аналітичний портал*. <https://www.slovoidilo.ua/2018/04/05/novyna/suspilstvo/ukrayini-zrostaye-bezrobittya>
5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (2007). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун».
6. Вірус чи криза. Чого більше бояться українці? (2020). *BBC News / Україна*, 14 квітня 2020 р. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52284961>
7. Гарань, Олексій (2020). Чого бояться та чого чекають українці від 2021 року? *Інтерв'ю каналу UKRLIFE.TV 21 грудня 2020 року*. <https://dif.org.ua/article/chogo-boyatsya-ta-chogo-chekayut-ukraintsi-vid-2021-roku-oleksiy-garan>
8. Гукалова І.В. (2009). *Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація*: монографія. Київ.
9. Дебердеева Н.А., Пожарская Е.Ж., & Васякин Б.С. (2016). Психологические аспекты противодействия мошенничеству как фактор экономической безопасности. *Успехи современной науки и образования*, 3, том 2, 86–90.
10. Індекс людського розвитку (2020). *Вікіпедія*. https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index

11. Ішук, Ольга (2020). Актуальні страхи молоді, пов'язані з професійною діяльністю в умовах пандемії коронавірусу COVID-19: Психологічний аналіз. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 2-3(20), 60–71.
12. Круглий стіл Верховної Ради (2019) на тему: «Перемогти смерть: ключові чинники, що впливають на тривалість життя українців» від 10 червня 2019 року. *Верховна Рада України. Офіційний веб-портал*. <https://rada.gov.ua/print/172805.html>
13. Кулик, Володимир (2020). Турботу про економіку та національну безпеку українці ставлять вище за боротьбу з пандемією. *Українська правда, п'ятниця, 23 жовтня 2020* р. <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/10/23/7270939/>
14. Ложкін Г.В., & Спасенников В.В. (2006). *Економічна психологія*. Київ: Професіонал.
15. Максименко С.Д., Карамушка Л.М., & Креденцер О.В. (2020). Психологія здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: предмет та актуальні напрямки дослідження. *Психологічне здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: проблеми та технології забезпечення*: м-ли XIV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. з організаційної та економічної психології. Київ – Біла Церква, 11–13.
16. Маслій О.А., & Котелевець М.М. (2021). Загрози фінансовій безпеці бізнесу в умовах пандемії. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство*: м-ли VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. Полтава: НУТУ, 67–69.
17. *Найбільші страхи українців під час епідемії* (2020). UA.NEWS. <https://ua.news/ua/opros-pokazal-naybolshye-strahy-ukrayntsev-vo-vremya-epidemyu/>
18. Нерівність доходів по-українськи: «гірше», ніж у Гондурасі, «краще», ніж у Швеції. (2019). *Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2162366-nerivnist-dohodiv-poukrainski-girse-niz-u-gondurasikrase-niz-u-svecii.html>
19. *Проблемы экономической психологии* (2004). Ред. А. Журавлев, А. Купрейченко. Москва: Институт психологии РАН.
20. Проект Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (2020). *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 10 березня 2021 року*. <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-proekt-strategiyi-ekonomichnoyi-bezpeki-ukrayini-na-period-do-2025-roku>
21. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., & Стародубцева Е.Б. (2004), *Современный экономический словарь*. 4-е изд. прераб. и доп. Москва: ИНФРА-М.
22. Світ майже рік з пандемією: як думка українців відрізняється від жителів інших країн щодо вакцинавання, оцінки дій урядів, обмежень і загроз (2021). *Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва*. <https://dif.org.ua/article/svit-mayzhe-rik-z-pandemiyu-yak-dumka-ukrainsiv-vidriznyaetsya-vid-zhiveliv-inshikh-krain-shchodo-vaktsinuvannya-otsinki-diy-uryadiv-obmezhen-i-zagrozy>
23. Слюсаревський М.М. (2020). Дистанційне зондування суспільної свідомості як передумова адекватної відповіді психологічного співтовариства на виклики пандемії COVID-19. *Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка*: матеріали онлайн-семінарів. Київ: ІСПП НАПН України, 65–70.
24. Ставицький Андрій (2020). Економічні сценарії пандемії: як трансформуватися Україні. *Економічна правда, вівторок, 7 квітня*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/7/659085/>
25. Степичева О.А., Чернова В.В., & Котельникова М.А. (2015). Целевая функция и угрозы экономической безопасности личности. *Социально-экономические явления и процессы*, 2, том 10, 83–89.
26. Сульженко Ю.О. (2011). Поняття та система економічних прав та свобод людини і громадянина в Україні. *Юридична наука*, 3, 14–24.
27. Сушкова И.А. (2018). Соотношение и взаимосвязь понятий «вызов», «опасность», «угроза», «риск». *Экономическая безопасность и качество*, 4(33), 10–15.
28. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді) (2020). *Консенсус-прогноз*, 52. Київ: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=767c9944-87c0-4e5a-81ea-848bc0a7f470&tag=Konsensus-prognoz>
29. *Экономическая безопасность* (2016). Под общ. ред. Л.П. Гончаренко, Ф.В. Акулинина. Москва: Юрайт.

References

1. Baranovskyi, O. I. (2015). Sutnist ekonomichnoyi bezpeky [The essence of economic security]. *Współpraca Europejska, [European Cooperation]*, 2(2), 59–76. [In Ukrainian]
2. Beschastnyi, V. (2017). Kriminologichniy analiz stanu zlochynnosti v Ukrayini [Criminological analysis of crime in Ukraine]. *Pidpryemstvo, gospodarstvo i pravo*, 1, 207–213. [In Ukrainian]
3. Bondaruk, T. G., & Bondaruk, I. S. (2013). Metodychni osnovy vyznachennya stanu ekonomichnoyi bezpeky pensynogo zabezpechennya [Methodical bases for determining the state of economic security of pension provision]. *Ekonomika Ukrayiny*, 10(623), 81–96. [In Ukrainian]
4. V Ukrayini zrostaye bezrobittya [Unemployment is rising in Ukraine]. (2020). Slovo i dilo: analitychnyi portal. <https://www.slovoidilo.ua/2018/04/05/novyna/suspilstvo/ukrayini-zrostaye-bezrobittya> [In Ukrainian]
5. Busel, V. T. (Ed.). (2007). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. VTF «Perun». [In Ukrainian]

6. Virus chi kriza. Chogo bilshe boyatsya ukrayintsi? [Virus or crisis. What are the Ukrainians' worst fears?] (2020). *BBC News / Ukraine*, April 14, 2020. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52284961> [In Ukrainian]
7. Garan, O. (2020). Chogo boyatsya ta chogo chekayut ukrayintsi vid 2021 roku? [What are Ukrainians afraid of and what do they expect in 2021?] *UKRLIFE.TV*, December 21, 2020. <https://dif.org.ua/article/chogo-boyatsya-ta-chogo-chekayut-ukrayintsi-vid-2021-roku-oleksiy-garan> [In Ukrainian]
8. Gukalova, I. V. (2009). Yakist zhyttya naselennya Ukrayiny: suspilno-geografichna kontseptualizatsiya [*Quality of life of the population of Ukraine: socio-geographical conceptualization*]. Kyiv. [In Ukrainian]
9. Deberdeeva, N. A., Pozharskaya, E. Zh., & Vasyakin, B. S. (2016). Psikhologicheskie aspekty protivodeystviya moshennichestvu kak faktor ekonomicheskoy bezopasnosti [Psychological aspects of combating fraud as an economic security factor]. *Uspekhi sovremennoy nauki i obrazovaniya*, 2(3), 86–90. [In Russian]
10. Indeks lyudskogo rozvytku [Human development index]. (2020). *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index [In Ukrainian]
11. Ischuk, O. (2020). Aktualni strakhy molodi, pov'yazani z profesiynoyu diyalnistyu v umovakh pandemiyi koronavirusu COVID-19: Psykholoichnyi analiz [Young people's fears related to professional activities in the context of the COVID-19 pandemic: Psychological analysis]. *Organizatsiyna psykhologiya. Ekonomichna Psykhologiya*, 2-3(20), 60–71. [In Ukrainian]
12. Kruglyi stil Verkhovnoyi Rady na temu: «Peremogty smert: klyuchovi chynnyky, scho vplyvayut na tryvalist zhyttya ukrayintsi» vid 10 chervnya 2019 roku [Round table of the Verkhovna Rada "Overcoming death: key factors influencing the life expectancy of Ukrainians" of June 10, 2019]. *Verkhovna Rada Ukrayiny. Ofitsiyniy veb-portal*. <https://rada.gov.ua/print/172805.html> [In Ukrainian]
13. Kulyk, V. (2020). Turbotu pro ekonomiku ta natsionalnu bezpeku ukrayintsi stavlyat vyshe za borotbu z pandemiyeu [Ukrainians value the care about the economy and national security greater than the fight against the pandemic]. *Ukrayinska pravda*, Friday, October 23, 2020. <https://www.ppravda.com.ua/columns/2020/10/23/7270939/> [In Ukrainian]
14. Lozhkin, G.V., & Spasennykov, V.V. (2006). Ekonomichna psykhologiya [*Economic psychology*]. Profesional. [In Ukrainian]
15. Maksymenko, S. D., Karamushka, L. M., & Kredentser, O. V. (2020). Psykhologiya zdorovya personalu organizatsiy v umovakh pandemiyi COVID-19: predmet ta aktualni napryamky doslidzhennya [Psychology of staff health in the context of the COVID-19 pandemic: subject and areas of research]. *Psikhologichne zdorovya personalu organizatsiy v umovakh pandemiyi COVID-19: problemy ta tekhnologiyi zabezpechennya: m-lyXIV Mizhnar. nauk.-prakt. onlayn-konf. z organizatsiynoyi ta ekonomichnoyi psykhologiyi*. Kyiv – BilaTserkva, 11–13. [In Ukrainian]
16. Masliy, O. A., & Kotelevets, M. M. (2021). Zagrozy finansoviy bezpetsi biznesu v umovakh pandemiyi [Threats to the financial security of business during the pandemic]. *Ekonomichna bezpeka: derzhava, region, pidpriemstvo: m-li VI Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. z mizhnar. uchastyu. NUTU*, 67–69. [In Ukrainian]
17. Naybilshi strakhi ukrayintsi pid chas epidemiyi [*The worst fears of Ukrainians during the epidemic*]. (2020). *UA.NEWS*. <https://ua.news.ua/opros-pokazal-naybolshye-strahy-ukrayintsev-vo-vremya-epidemiyi/> [In Ukrainian]
18. Nerivnist dokhodiv po-ukrayinsky: "girshe", nizh u Gondurasi, "krashe", nizh u Shvetsiyi [Income inequality in Ukraine: "worse" than in Honduras, "better" than in Sweden]. (2019). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2162366-nerivnist-dohodiv-poukrainski-girse-niz-u-gondurasi-krase-niz-u-svecii.html> [In Ukrainian]
19. Zhuravlev, A., & Kupreychenko, A. (Eds.). (2004). *Problemy ekonomicheskoy psikhologii* [*Problems of economic psychology*]. Institut psikhologii PAH. [In Russian]
20. Proekt Strategiyi ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny na period do 2025 roku [Draft Economic Security Strategy of Ukraine for the period up to 2025] (2020). Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torgivli ta silskogo gospodarstva Ukrayiny, March 10, 2021. <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-proekt-strategiyi-ekonomichnoyi-bezpeki-ukrayini-na-period-do-2025-roku> [In Ukrainian]
21. Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., & Starodubtseva, E. B. (2004). *Sovremennyy ekonomicheskiy slovar* [Modern Economic Dictionary]. 4-e izd. prerab. i dop. INFRA-M. [In Russian]
22. Svit mayzhe rik z pandemiyeu: yak dumka ukrayintsi vidriznyayetsya vid zhyteliv inshykh krayin schodo vaksynuvannya, otsinky diy uryadiv, obmezhen i zagroz [It is almost a year the world lives with the pandemic: how Ukrainians differ from other countries in terms of vaccination, assessment of government actions, restrictions and threats] (2021). *Fond Demokratychni initsiatyvy imeni Ilka Kucheriva*. <https://dif.org.ua/article/svit-mayzhe-rik-z-pandemiyeyu-yak-dumka-ukrayintsi-vidriznyayetsya-vid-zhyteliv-inshykh-krajin-shchodo-vaksynuvannya-otsinky-diy-uryadiv-obmezhen-i-zagroz> [In Ukrainian]
23. Slyusarevskiy, M. M. (2020). Dystantsiynе zonduvannya suspilnoyi svidomosti yak peredumova adekvatnoyi vidpovidi psykholoichnogo spivtovarystva na vyklyky pandemiyi COVID-19 [Remote probing of public consciousness as a prerequisite for a psychological community's adequate response to the challenges of the COVID-19 pandemic]. *Dosvid perezhyvannya pandemiyi COVID-19: dystantsiyni psykholoichni doslidzhennya, dystantsiyna psykholoichna pidtrymka: materialy onlayn-seminariv*. ISPP NAPN Ukrayini, 65–70. [In Ukrainian]
24. Stavitskiy, A. (2020). Ekonomichni stsennariyi pandemiyi: yak transformuvatysya Ukrayini [Economic scenarios of the pandemic: how to transform Ukraine]. *Ekonomichna pravda*, Tuesday, April 7. <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/7/659085/> [In Ukrainian]

25. Stepicheva, O. A., Chernova, V. V., & Kotelnikova, M. A. (2015). Tselevaya funktsiya i ugrozy ekonomicheskoy bezopasnosti lichnosti [The target function of and threats to the economic security of the individual]. *Sotsialno-ekonomicheskie yavleniya i protsessy*, 10(2), 83–89. [In Russian]
26. Sulzhenko, Yu. O. (2011). Ponyattya ta systema ekonomichnykh prav ta svobod lyudyny i gromadyanyna v Ukraini [The concepts and system of economic rights and freedoms of human and citizen in Ukraine]. *Yurydychna nauka*, 3, 14–24. [In Ukrainian]
27. Sushkova, I. A. (2018). Sootnoshenie i vzaimosvyaz ponyatiy «vyzov», «opasnost», «ugroza», «risk» [Correlation and interconnection of the concepts "challenge", "danger", "threat", and "risk"]. *Ekonomicheskaya bezopasnost i kachestvo*, 4(33), 10–15. [In Russian]
28. UKRAYiNA: vplyv COVID-19 na ekonomiku i suspilstvo (bachennya postpandemichnogo rozvytku u 2020-2024 rr. ochyma ekspertiv ta molodi) [UKRAINE: the impact of COVID-19 on the economy and society (post-pandemic development in 2020-2024 as seen by experts and youth)] (2020). Konsensus-prognoz, 52. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torgivli ta silskogo gospodarstva Ukrainy. <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=767c9944-87c0-4e5a-81ea-848bc0a7f470&tag=Konsensus-prognoz> [In Ukrainian]
29. Goncharenko, L. P., & Akulininam F. V. (Eds.). (2016). *Ekonomicheskaya bezopasnost* [Economic security]. Yurayt. [In Russian]

Vynoslavskaya, Olena, & Kononets, Maria. Personal economic security in COVID-19 pandemic.

Introduction. The personal economic security is a complex phenomenon that consists of many components. In the context of the COVID-19 pandemic, it is important to identify and analyze which of these components contain the main threats that require priority protection of the individual.

Aim. Based on the analysis of scientific psychological, economic, sociological, political sources devoted to the study of the personal economic security, clarify its content and parameters, highlight the main threats in the context of the COVID-19 pandemic.

Results. The article is devoted to the analysis of the concept "personal economic security", considered as a state of the economic consciousness, in which the subject must perceive the existing quality of life as adequate and reliable. The relevance of the study is confirmed by the list of modern publications dedicated the problem of the negative impact of the COVID-19 pandemic on the personal economic security. The article analyzes the content, target function and structure of the personal economic security. The essence of the categories "challenge", "danger", "threat", "risk", the ratio between them are disclosed. Threats to the personality economic security in a pandemic and the main directions of protection against these threats are shown.

Conclusions. The information presented in the article can be useful in studying the psychological consequences of the impact to the personal economic security caused by the COVID-19 coronavirus pandemic.

Key words: personal security, personal economic security, challenge, danger, threat, risk, indicators of personal economic security.

Відомості про авторів

Винославська Олена Василівна, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки, Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна.

Vynoslavskaya, Olena Vasylivna, PhD in Psychology, Professor, Psychology and Pedagogy Department, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine.

E-mail: olenavynoslavskaya@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0311-376X>

Кононець Марія Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки, Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна.

Kononets, Maria Oleksandrivna, PhD in Psychology, Associate Professor, Psychology and Pedagogy Department, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine.

E-mail: kononets.maria@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9303-707X>

Отримано 2 березня 2021 р.
Рецензовано 15 березня 2020 р.
Прийнято 19 березня 2020 р.